

○ คำพิพากษา
(อุทธรณ์)

24 เม.ย. 2562

(ด. ๒๒)

คดีหมายเลขดำที่ อ. ๑๕๑๕/๒๕๕๙

คดีหมายเลขแดงที่ ๑. ๒๐๓/๒๕๖๒

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลปกครองสูงสุด

วันที่ ๑๕ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

ระหว่าง { นายเบญจา หรือพิรุชญาณ์
หรือเพิ่มพูน ศุภะหทัยวรรณ หรือวงศ์อนุสรณ์
นายอำเภอบางใหญ่ } ผู้ฟ้องคดี
ผู้ถูกฟ้องคดี

เรื่อง คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
(อุทธรณ์คำพิพากษา)

ผู้ฟ้องคดียื่นอุทธรณ์คำพิพากษา ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๒๗๖/๒๕๕๙
หมายเลขแดงที่ ๑๙๑๘/๒๕๕๙ ของศาลปกครองชั้นต้น (ศาลปกครองกลาง)

คดีนี้ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้อง
ขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎร โดยขอให้เปลี่ยนคำนำหน้านาม
จาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศจาก เพศชาย เป็น เพศหญิง ซึ่งผู้ฟ้องคดีได้แสดง
หลักฐานว่า ผู้ฟ้องคดีป่วยเป็นโรคความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender identity
disorder male to female type F ๖๔.๐) และได้รับการผ่าตัดโดยศัลยแพทย์ให้มียวัยวะเพศหญิง
เรียบร้อยแล้ว รวมทั้งได้รับการรับรองจากจิตแพทย์ว่า สมควรให้ผู้ฟ้องคดีใช้ชีวิตตามเพศหญิง
ปกติ แต่เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีมีคำสั่งปฏิเสธไม่รับคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการ

/ในเอกสาร...

ในเอกสารการทะเบียนราษฎร ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าคำสั่งไม่รับคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรของผู้ถูกฟ้องคดี ทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียสิทธิต่างๆ ที่ผู้หญิงพึงได้รับ จึงได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อผู้ถูกฟ้องคดี ต่อมา ผู้ถูกฟ้องคดีได้มีหนังสือลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๘ แจ้งผู้ฟ้องคดีมาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ผู้ฟ้องคดีได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงในวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘ โดยนำพยานเอกสารหลักฐานและพยานบุคคล ได้แก่ บิดา และมารดาของผู้ฟ้องคดีมาให้ถ้อยคำด้วย ต่อมา ผู้ถูกฟ้องคดีได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ แจ้งผู้ฟ้องคดีว่าผู้ถูกฟ้องคดีได้พิจารณาพยานหลักฐานเอกสารและพยานบุคคลแล้ว ได้ข้อยุติว่าผู้ฟ้องคดีเกิดมามีสภาพเป็นเพศชายมาตั้งแต่กำเนิด มิได้เกิดจากความผิดปกติทางร่างกาย การลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรที่ระบุเพศเป็นเพศชาย จึงเป็นการดำเนินการที่ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริงในขณะเกิดแล้ว การร้องขอให้นายทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการเพศในเอกสารทะเบียนราษฎร จึงไม่อาจกระทำได้ ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าคำสั่งไม่รับคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรของผู้ถูกฟ้องคดีดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศสภาพ ในปัจจุบันไม่ตรงกับเพศกำเนิดในเอกสารทางกฎหมาย จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น

ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอนคำสั่งไม่รับคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรของผู้ถูกฟ้องคดี และดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนให้เป็นไปตามคำขอ

ผู้ถูกฟ้องคดีให้การว่า เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำร้องต่อสำนักทะเบียนอำเภอบางใหญ่ มีความประสงค์ขอเปลี่ยนคำนำหน้านามจาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศจาก เพศชาย เป็น เพศหญิง ผู้ถูกฟ้องคดีได้ตรวจสอบสูติบัตรของผู้ฟ้องคดีพบว่า สูติบัตร ทร. ๑๙ ออก ณ สำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เลขที่ ๑๓๒๐/๒๒ ระบุชื่อตัว เด็กชายเพิ่มพูน ชื่อสกุล วงศ์อนุสรณ์ เพศชาย สัญชาติไทย เกิดเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๒ โดยมีนายศุภชัย วงศ์อนุสรณ์ เป็นบิดา และนางสุวรรณี วงศ์อนุสรณ์ เป็นมารดา เกิดที่ ๔/๘ ตรอกหน้าวัดหัวลำโพง แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ต่อมา เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๒ ผู้ฟ้องคดีเปลี่ยนชื่อเป็น พิรุชญ์ จากนั้น เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ผู้ฟ้องคดีได้แจ้งย้ายเข้ามามีชื่อ และรายการบุคคลในทะเบียนบ้านเลขที่ ๘๙/๑๕๕๙ หมู่ที่ ๕ ตำบลบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี รวมทั้ง

/เปลี่ยนชื่อและ...

เปลี่ยนชื่อและชื่อสกุลเป็น เบญจา ศุภะหทัยวรรณ จากการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ผู้ฟ้องคดีได้ผ่าตัดแปลงเพศเป็นเพศหญิง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ผู้ถูกฟ้องคดีจึงได้มีหนังสือ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๘ ให้ผู้ฟ้องคดีมาให้อัยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ตามคำสั่งอำเภอบางใหญ่ ที่ ๑/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๘ ผู้ถูกฟ้องคดีได้ทำการ สอบสวนผู้ฟ้องคดี บิดา และมารดาปรากฏตามบันทึก ปค.๑๔ ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘ ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นพยานเอกสาร ได้แก่ สูติบัตร ใบรับรองแพทย์ของโรงพยาบาลยันฮี ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๔ โดยนายแพทย์กรีชาติ พรสินศิริรักษ์ รับรองว่า ผู้ฟ้องคดีได้ผ่าตัด แปลงเพศจากชายเป็นหญิงเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ รวมทั้งวินิจฉัยว่า เป็นความผิดปกติ ในเอกลักษณ์ทางเพศ และพักรักษาตัวในโรงพยาบาลตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ และใบรับรองแพทย์ของโรงพยาบาลยันฮี โดยแพทย์หญิง อุสุรี ศรีสุทัศนวงษ์ รับรองว่าผู้ฟ้องคดีได้เข้ารับการรักษารักษาจริงในวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๔ รวมทั้งวินิจฉัยโรคว่าเป็นความผิดปกติในเอกลักษณ์ทางเพศ ซึ่งจากการสอบสวนพยานบุคคล ให้ถ้อยคำตรงกันว่า ผู้ฟ้องคดีเกิดมามีสภาพเพศชายตั้งแต่กำเนิด โดยมีอวัยวะเพศชาย ตั้งแต่กำเนิด ไม่มีอวัยวะเพศคลุมเครือแต่อย่างใด มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๔ คน ผู้ฟ้องคดีได้เข้ารับการรักษาผ่าตัดแปลงจากเพศชายเป็นเพศหญิงที่โรงพยาบาลยันฮี เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๐ ซึ่งการผ่าตัดดังกล่าวไม่ใช้การผ่าตัดเพื่อแก้ไขความบกพร่อง ของร่างกายกรณีเพศกำกวม แต่เป็นการผ่าตัดเพื่อแก้ไขโรคความผิดปกติของเอกลักษณ์ ทางเพศ (Gender identity disorder male to female type F ๖๔.๐) คณะกรรมการตรวจสอบ ข้อเท็จจริงพิจารณาพยานหลักฐานเอกสาร และพยานบุคคลแล้วได้ข้อยุติว่า ผู้ฟ้องคดีเกิด มามีสภาพเพศชายตั้งแต่กำเนิด มิได้เกิดจากความผิดปกติทางร่างกาย การลงรายการในเอกสาร ทะเบียนราษฎรที่ระบุเพศเป็นเพศชาย จึงเป็นการดำเนินการที่ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง ในขณะที่เกิดแล้ว การร้องขอให้นายทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการเพศในเอกสาร ทะเบียนราษฎรจึงไม่อาจกระทำได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๗/๒๕๒๔ ที่วินิจฉัยว่า เพศของบุคคลธรรมดา นั้น กฎหมายรับรองและถือเอาตามเพศที่ถือกำเนิดมา ผู้ฟ้องคดีถือกำเนิดมาเป็นชาย ฉะนั้น โดยธรรมชาติและตามที่กฎหมายรับรองผู้ฟ้องคดี ยังคงเป็นเพศชายอยู่ และไม่มีกฎหมายรับรองให้สิทธิผู้ฟ้องคดีขอเปลี่ยนแปลงเพศ ที่ถือกำเนิดมา ส่วนที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่าผู้ฟ้องคดีได้แสดงพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้ฟ้องคดีป่วยเป็นโรคความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ ไม่ใช่บุคคลที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ

/และได้รับ...

และได้รับการรักษาผ่าตัดโดยศัลยแพทย์ให้มียาอะเพศหญิงเรียบร้อยแล้ว รวมถึงได้รับการรับรองจากจิตแพทย์ว่า สมควรให้ผู้ฟ้องคดีใช้ชีวิตตามแบบเพศหญิงปกตินั้น ผู้ถูกฟ้องคดีได้ตรวจสอบใบรับรองแพทย์ดังกล่าวแล้ว เห็นว่ากฎหมายยังไม่รับรองให้บุคคลที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศแก้ไขคำนำหน้านามได้ตามข้อ ๑๑๕ ของระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ และตามหนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท ๐๓๒๒/ว ๕๐ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๕ ได้วางแนวปฏิบัติกรณีแก้ไขเพศ ในเอกสารทะเบียนราษฎรจากเพศชายเป็นเพศหญิง นั้น ต้องเป็นเพศหญิงตั้งแต่กำเนิด มิใช่เป็นการผ่าตัดหรือดำเนินการใดๆ เพื่อการแปลงเพศ ส่วนที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่าได้รับความเดือดร้อนต้องเสียสิทธิต่างๆ ที่เพศหญิงพึงมี จากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีไม่แก้ไขคำนำหน้านาม จาก นาย เป็น นางสาว ให้แก่ผู้ฟ้องคดี นั้น ผู้ถูกฟ้องคดีเห็นว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารทะเบียนราษฎร ต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อกฎหมายยังไม่มีการรับรองให้มีการแก้ไขได้ จึงต้องถือตามเพศกำเนิด เมื่อผู้ฟ้องคดีถือกำเนิดมาเป็นเพศชาย โดยธรรมชาติและตามที่กฎหมายรับรองผู้ฟ้องคดียังคงเป็นเพศชายอยู่ และไม่มีกฎหมายรับรองให้สิทธิผู้ร้องขอเปลี่ยนแปลงเพศที่ถือกำเนิดมาได้ ผู้ฟ้องคดีจึงไม่มีสิทธิเสมือนเพศหญิง ซึ่งการเป็นเพศหญิงนอกจากการมีสรีระร่างกายทุกอย่างเป็นเพศหญิงแล้ว ยังจะต้องมีมดลูก และสามารถมีบุตรได้ จึงจะเป็นเพศหญิงโดยสมบูรณ์ ส่วนที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่าถูกเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศสภาพ ในปัจจุบันไม่ตรงกับเพศกำเนิด นั้น ผู้ถูกฟ้องคดีได้ปฏิบัติต่อผู้มารับบริการทางทะเบียน อย่างเท่าเทียมกันโดยยึดถือระเบียบเป็นสำคัญ

ผู้ฟ้องคดีคัดค้านคำให้การว่า การที่ผู้ฟ้องคดีต้องใช้เอกสารราชการต่างๆ เช่น ทะเบียนบ้าน บัตรประชาชน ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ โดยมีคำนำหน้านามเป็น นาย อันบ่งบอกถึงเพศชาย ซึ่งขัดแย้งกับเพศสภาพในปัจจุบันของผู้ฟ้องคดี ถือเป็นการบังคับ และทำให้ผู้ฟ้องคดีเกิดความเครียด เพราะเป็นการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลว่าป่วยเป็นโรค ความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender identity disorder male to female type F ๖๔.๐) อีกทั้งการระบุเพศในทะเบียนราษฎร ก็มาจากการแจ้งของแพทย์ หรือบิดามารดาของบุคคลนั้น ณ เวลาที่ไปแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยทั่วไปบิดา มารดา หรือแพทย์จะระบุเพศของบุคคลแรกเกิด โดยดูอวัยวะเพศก่อนเป็นอันดับแรก ยกเว้นกรณีที่อวัยวะเพศไม่ชัดเจน หรือมองไม่เห็นอวัยวะเพศ จึงจะใช้ชื่ออื่นในการระบุเพศ ดังนั้น เพศหญิงในทางชีววิทยา

/และทางการแพทย์...

และทางการแพทย์ไม่ได้พิจารณาจากมดลูก แต่พิจารณาจากการปรากฏของอวัยวะเพศหญิงเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ผู้ฟ้องคดีได้แสดงหลักฐานใบรับรองแพทย์แล้วว่า ผู้ฟ้องคดีป่วยเป็นโรคผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender identity disorder male to female type F ๖๔.๐) ซึ่งได้รับการผ่าตัดแปลงเพศ และหลังจากการผ่าตัดจิตแพทย์มีความเห็นว่า ควรให้ผู้ฟ้องคดีใช้ชีวิตแบบเพศหญิงโดยสมบูรณ์ ทั้งได้รับความเห็นชอบจากบิดามารดา ผู้ฟ้องคดีจึงควรได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพศในทะเบียนราษฎรจากชายเป็นหญิง การที่ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิเสธคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการเพศในเอกสารทะเบียนราษฎร โดยอ้างเพียงระเบียบหรือกฎกระทรวงโดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ฟ้องคดี จึงเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ทำคำให้การเพิ่มเติมยื่นต่อศาล

ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย ๒ ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ฟ้องคดียื่นคำฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่มีคำสั่งปฏิเสธไม่รับคำขอของผู้ฟ้องคดี กรณียื่นคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎร โดยเปลี่ยนคำนำหน้านามจาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศจาก เพศชาย เป็น เพศหญิง เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เป็นการฟ้องคดีภายในระยะเวลาการฟ้องคดีหรือไม่ เห็นว่า คดีนี้ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ ยื่นอุทธรณ์คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ปฏิเสธไม่รับคำร้องขอดังกล่าวต่อผู้ถูกฟ้องคดี ในกรณีนี้การพิจารณาอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีจึงต้องพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ ซึ่งต้องพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๗ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๔๕ ประกอบมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และหากล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ผู้ฟ้องคดียังไม่ได้รับแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ กรณีจึงต้องถือว่าผู้ฟ้องคดีรู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีในการเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๗ ดังนั้น การที่ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ปฏิเสธไม่รับคำขอของผู้ฟ้องคดีตามคำขอลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๘ จึงเป็นการฟ้องคดีเมื่อพ้นระยะเวลาเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี ตามมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และเมื่อการฟ้องคดีนี้ไม่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ทั้งไม่ปรากฏว่าผู้ฟ้องคดี

/มีเหตุจำเป็น...

มีเหตุจำเป็นอื่นที่ไม่อาจยื่นฟ้องคดีนี้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงไม่มีเหตุตามกฎหมายที่ศาลปกครองจะรับคำฟ้องคดีนี้ไว้พิจารณาได้ตามมาตรา ๕๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ศาลจึงไม่อาจรับคำฟ้องในส่วนนี้ไว้พิจารณาได้

ประเด็นที่สอง การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีหนังสือลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ มีคำสั่งยืนยันไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎร ที่ผู้ฟ้องคดีขอให้เปลี่ยนคำนำหน้านามจาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศจาก เพศชาย เป็น เพศหญิง เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ เห็นว่า คดีนี้ข้อเท็จจริงปรากฏตามหลักฐานสำเนา สุตินิพนธ์ของผู้ฟ้องคดีซึ่งออกให้ตามหลักฐานสุติบัตร ทร. ๑๙ ออก ณ สำนักทะเบียนท้องถิ่น เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เลขที่ ๑๓๒๐/๒๒ ระบุว่า ผู้ฟ้องคดีชื่อ เด็กชายเพิ่มพูน ชื่อสกุล วงศ์อนุสรณ์ เพศชาย สัญชาติไทย เกิดเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๒ บิดาชื่อ นายศุภชัย วงศ์อนุสรณ์ มารดาชื่อ นางสุวรรณี วงศ์อนุสรณ์ เกิดที่ ๔/๘ ตรอกหน้า วัดหัวลำโพง แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร อันเป็นการระบุเพศของผู้ฟ้องคดี ในขณะที่เกิดว่า เป็นเพศชาย แม้อต่อมา ผู้ฟ้องคดีจะเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศจากเพศชาย เป็นเพศหญิงแล้วก็ตาม แต่ปรากฏตามใบรับรองแพทย์ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๔ ของนายแพทย์กรีชาติ พรสินศิริรักษ์ ศัลยแพทย์ที่ผ่าตัดแปลงเพศผู้ฟ้องคดี และใบรับรองแพทย์ของโรงพยาบาลยันฮี โดยแพทย์หญิงอุสรีย์ ศรีสุทนต์วงศ์ จิตแพทย์ที่วินิจฉัยโรคว่า ผู้ฟ้องคดีเป็นโรคความผิดปกติในเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender identity disorder male to female type F ๖๔.๐) ซึ่งเป็นสภาวะทางจิตใจไม่ตรงกับเพศที่ถือกำเนิด ดังนั้น การเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศของผู้ฟ้องคดี ไม่ใช่เป็นการผ่าตัดเพื่อแก้ไขความบกพร่องของร่างกายกรณีเพศกำกวมแต่อย่างใด และแม้จิตแพทย์ให้ความเห็นว่าสมควรให้ผู้ฟ้องคดีใช้ชีวิตตามเพศหญิงก็ตาม แต่กรณีดังกล่าวก็เป็นเพียงความเห็นทางการแพทย์เพื่อให้ผู้ฟ้องคดีใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพร่างกายและจิตใจที่เปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น ไม่ทำให้สถานะทางกฎหมายของผู้ฟ้องคดีเปลี่ยนแปลงไปจากเพศชายเป็นเพศหญิงแต่อย่างใด เพราะสถานะทางกฎหมายของผู้ฟ้องคดีจะเป็นเช่นใดนั้น ย่อมต้องขึ้นอยู่กับเพศที่กำเนิด และมีกฎหมายรองรับไว้เช่นนั้น ประกอบกับคำว่า หญิง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายความว่าคนที่มีมดลูก ผู้ฟ้องคดีถือกำเนิดมาเป็นชาย ดังนั้น โดยธรรมชาติและสถานะทางกฎหมายจึงต้องถือว่าผู้ฟ้องคดียังคงเป็นเพศชายอยู่ ผู้ถูกฟ้องคดีจึงไม่อาจสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรจาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศ

/จากเพศชาย...

จากเพศชายเป็นเพศหญิงให้แก่ผู้ฟ้องคดีได้ตามข้อ ๑๑๕ ของระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีหนังสือลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ มีคำสั่งยืนยันไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรที่ผู้ฟ้องคดีขอให้เปลี่ยนคำนำหน้านามจาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศ จากเพศชาย เป็น เพศหญิง จึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย มิได้เป็นการเลือกปฏิบัติ เพราะเหตุแห่งเพศสภาพแต่อย่างใด

ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง

ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า การที่ศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาว่าผู้ใดเป็นเพศหญิงหรือไม่ โดยอ้างอิงจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ที่หมายถึง คนที่มีมดลูกนั้น ผู้ฟ้องคดีไม่เห็นพ้องด้วย เนื่องจากพจนานุกรมไม่ใช่กฎหมาย ไม่มีศักดิ์และสิทธิเพียงพอที่จะนำมาใช้ในศาล กรณีของผู้ฟ้องคดีได้รับการวินิจฉัยและให้ผ่าตัดแปลงเพศเพื่อรักษา โรคความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender identity disorder male to female type F ๖๔.๐) และได้รับการรับรองจากจิตแพทย์ว่า สมควรให้ผู้ฟ้องคดีใช้ชีวิตตามเพศหญิงปกติ ซึ่งการออกใบรับรองแพทย์ดังกล่าว เป็นกรณีที่แพทย์ปฏิบัติตามขั้นตอนของข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม เรื่อง เกณฑ์การรักษาเพื่อแปลงเพศ พ.ศ. ๒๕๕๒ ดังนั้น ใบรับรองแพทย์นี้ จึงถือเป็นเอกสารทางกฎหมาย มีศักดิ์และสิทธิในการใช้อ้างอิงเพศ ของบุคคลได้ดีกว่าการใช้พจนานุกรม การที่ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับการแก้ไขข้อมูลในเอกสาร การทะเบียนราษฎรตามที่ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องขอ นั้น ยังทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อน เบื้องต้น ๑๐ หมวดหมู่ ได้แก่ ปัญหาการสมรส การรับมรดกจากคู่สมรส การศึกษาวิชาชีพ สวัสดิการรักษายาบาล การทำธุรกรรมทางการเงิน การเดินทางไปต่างประเทศ การแต่งกาย การถูกเรียกเกณฑ์ทหาร การต้องโทษราชทัณฑ์จากคุกชาย และการถูกข่มขืน โดยมี รายละเอียดที่เคยแจ้งศาลไปแล้ว แต่ศาลปกครองชั้นต้นไม่ได้นำมาพิจารณาแต่อย่างใด อีกทั้งผู้ฟ้องคดียังถูกไขข่าวเรื่องโรคของผู้ฟ้องคดีให้แพร่หลายโดยไม่จำเป็น อันเป็นการ ล่วงละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ แต่ศาลปกครองชั้นต้นก็มีได้ยกประเด็นนี้มาพิจารณา ทั้งที่ ถ้าอ้างอิงจากใบรับรองแพทย์แล้ว นายทะเบียนอำเภอมีอำนาจที่จะแก้ไขข้อมูลของผู้ฟ้องคดี ให้เป็นปัจจุบันทันสมัยเข้ากับเพศสรีระและเอกสารทางการแพทย์ได้ แต่กลับไม่ปฏิบัติ นอกจากนี้ ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าคดีนี้เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับสถานะบุคคล ซึ่งจะมีผลต่อการ ดำเนินชีวิตของผู้ฟ้องคดีตลอดไป ศาลจึงไม่ควรกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำคัดค้าน

/หรืออุทธรณ์...

หรืออุทธรณ์ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ป่วยด้วยโรคเดียวกัน กับผู้ฟ้องคดีต่อไปในอนาคต

ขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น เป็นให้เพิกถอนคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ปฏิเสธการแก้ไขคำนำหน้านามและเพศในทะเบียนราษฎร ของผู้ฟ้องคดี

ผู้ถูกฟ้องคดีแก้อุทธรณ์ว่า ประเด็นที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า ศาลปกครองชั้นต้น จะนำเอาพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานมาใช้พิจารณาเพศหญิงไม่ได้ นั้น ผู้ถูกฟ้องคดี เห็นว่าศาลปกครองชั้นต้นได้พิจารณาและรับฟังข้อเท็จจริง เอกสารหลักฐานทั้งหมด ในสำนวนคดี รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วยแล้ว ตามมาตรา ๕๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ และตาม แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๗/๒๕๒๔ ที่วินิจฉัยว่า เพศของบุคคลธรรมดา นั้น กฎหมาย รับรองและถือเอาตามเพศที่กำหนดมา ซึ่งจากพยานหลักฐานทั้งปวงในสำนวนนี้ ได้ข้อยุติ ชัดเจนแล้วว่าผู้ฟ้องคดีเกิดมามีสภาพเพศชายตั้งแต่กำเนิด โดยมีอวัยวะเพศชายติดตัว มาตลอด ไม่มีอวัยวะเพศคลุมเครือแต่อย่างใด ดังนั้น การลงรายการในเอกสารทะเบียน ราษฎรระบุเพศว่าเป็นเพศชาย จึงเป็นการดำเนินการที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงในขณะที่เกิดแล้ว แม้ต่อมา ผู้ฟ้องคดีจะเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศจากเพศชายเป็นเพศหญิง ก็ไม่ทำให้ สถานะทางกฎหมายของผู้ฟ้องคดีเปลี่ยนไปเป็นเพศหญิงแต่อย่างใด ประกอบกับตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า หญิง หมายความว่าถึงคนที่ไม่มีดลูก ในเมื่อผู้ฟ้องคดี เกิดมาเป็นเพศชายไม่มีดลูก โดยธรรมชาติและสถานะทางกฎหมายจึงต้องถือว่า ผู้ฟ้องคดี เป็นเพศชาย

กรณีที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า การออกใบรับรองแพทย์ให้ผู้ฟ้องคดีเป็นกรณีที่ แพทย์ปฏิบัติตามขั้นตอนของข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพ เวชกรรม เรื่อง เกณฑ์การรักษาเพื่อแปลงเพศ พ.ศ. ๒๕๕๒ ใบรับรองแพทย์ดังกล่าวถือเป็น เอกสารทางกฎหมาย มีศักดิ์และสิทธิในการใช้อ้างอิงเพศของบุคคลได้ดีกว่าการใช้ พจนานุกรม นั้น แม้ผู้ฟ้องคดีจะเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศจากเพศชายเป็นเพศหญิง แต่ไม่ใช่เป็นการผ่าตัดเพื่อแก้ไขความบกพร่องของร่างกายกรณีเพศกำกวมแต่อย่างใด โดยจิตแพทย์วินิจฉัยว่าเป็นโรคความผิดปกติในเอกลักษณ์ทางเพศ ซึ่งเป็นสภาวะทางจิตใจ ไม่ตรงกับเพศที่ถือกำเนิด และแม้จิตแพทย์จะให้ความเห็นว่าสมควรให้ใช้ชีวิตตามเพศหญิง

/ก็ตาม...

ก็ตาม แต่กรณีดังกล่าวเป็นเพียงความเห็นทางการแพทย์ เพื่อให้ผู้ฟ้องคดีใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพร่างกายและจิตใจที่เปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น ทั้งนี้ ความเห็นทางการแพทย์ข้างต้นไม่ใช่กฎหมายหรือระเบียบที่จะรับรองให้บุคคลที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศสามารถแก้ไขคำนำหน้านามหรือแก้ไขเพศที่ถือกำเนิดมาได้แต่อย่างใด นอกจากนั้น ผู้ถูกฟ้องคดีเห็นว่า หากจะยินยอมให้บุคคลที่ผ่าตัดแปลงเพศแล้วสามารถแก้ไขคำนำหน้านาม หรือแก้ไขเพศที่ถือกำเนิดมาได้ ปัจจุบันก็ยังมีประชาชนในลักษณะเดียวกันอีกเป็นจำนวนมากที่จะมาแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎร อันอาจจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้นในสังคม กระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ

กรณีที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเบื้องต้น ๑๐ หมวดหมู่ แต่ศาลปกครองชั้นต้นไม่ได้นำมาพิจารณา นั้น ผู้ถูกฟ้องคดีมิได้เพิกเฉยเลยเลยในประเด็นดังกล่าว แต่เนื่องจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีต้องดำเนินการโดยยึดถือตามระเบียบกฎหมายเป็นหลักสำคัญ ซึ่งเมื่อระเบียบกฎหมายไม่ได้รับรองให้บุคคลที่ผ่าตัดแปลงเพศแล้ว สามารถแก้ไขคำนำหน้านามหรือแก้ไขเพศที่ถือกำเนิดมาได้ ผู้ถูกฟ้องคดีจึงไม่อาจสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรตามคำขอของผู้ฟ้องคดีได้ โดยในชั้นพิจารณาคดีของศาลปกครองชั้นต้นก็ได้มีการพิจารณาและรับฟังข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเดือดร้อนต่างๆ ของผู้ฟ้องคดีด้วยแล้ว สำหรับประเด็นที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า ศาลปกครองชั้นต้นมิได้ยกประเด็นที่ผู้ฟ้องคดีถูกล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ ในการต้องถูกไขข่าวให้แพร่หลายเรื่องโรคของผู้ฟ้องคดีโดยไม่จำเป็นมาพิจารณา นั้น เห็นว่า ในประเด็นนี้ไม่ใช่ข้อที่ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลปกครองชั้นต้น อีกทั้งไม่ได้เป็นเนื้อหาแห่งคดีที่ต้องได้รับการวินิจฉัยแต่อย่างใด ส่วนประเด็นที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างให้นายทะเบียนอำเภออ้างอิงไปรับรองแพทย์ เพื่อให้มีอำนาจในการแก้ไขตามคำขอของผู้ฟ้องคดี นั้น ผู้ถูกฟ้องคดียืนยันว่าไม่สามารถกระทำได้ เพราะความเห็นทางการแพทย์ข้างต้น ไม่ใช่กฎหมายหรือระเบียบที่จะรับรองให้บุคคลที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศ สามารถแก้ไขคำนำหน้านามหรือแก้ไขเพศที่ถือกำเนิดได้แต่อย่างใด

กรณีที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า คดีนี้เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับสถานะบุคคล ศาลจึงไม่ควรกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำคัดค้านหรืออุทธรณ์ อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ป่วยด้วยโรคเดียวกันกับผู้ฟ้องคดีต่อไปในอนาคต นั้น บทบัญญัติ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง

/แห่งพระราชบัญญัติ...

แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติไว้
อย่างชัดเจนว่า การคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นนั้น ให้ยื่นอุทธรณ์
ต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่
ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้ามิได้ยื่นอุทธรณ์ตามกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคดีนั้น
เป็นอันถึงที่สุด ดังนั้น อุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีในประเด็นนี้ จึงไม่มีเหตุผลอันควรรับฟัง
แต่อย่างใด

ขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น

ศาลปกครองสูงสุดออกนั่งพิจารณาคดี โดยได้รับฟังสรุปข้อเท็จจริงของตุลาการ
เจ้าของสำนวน และคำชี้แจงด้วยวาจาประกอบคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดี

ศาลปกครองสูงสุดได้ตรวจพิจารณาเอกสารทั้งหมดในสำนวนคดี กฎหมาย
ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว

ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ตามหลักฐานสูติบัตร ทร. ๑๙ ออก ณ สำนักทะเบียน
ท้องถิ่นเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เลขที่ ๑๓๒๐/๒๒ ระบุว่า ผู้ฟ้องคดีชื่อ เด็กชายเพิ่มพูน
ชื่อสกุล วงศ์อนุสรณ์ เพศชาย สัญชาติไทย เกิดเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๒ บิดาชื่อ
นายศุภชัย วงศ์อนุสรณ์ มารดาชื่อ นางสาวรรณี วงศ์อนุสรณ์ เกิดที่ ๔/๘ ตรอกหน้าวัดหัวลำโพง
แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร ต่อมา เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๐ ผู้ฟ้องคดี
ได้เข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศจากเพศชายเป็นเพศหญิงที่โรงพยาบาลยันฮี โดยการ
ผ่าตัดดังกล่าวเป็นการผ่าตัดเพื่อแก้ไขโรคความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender
identity disorder male to female type F ๖๔.๐) ผู้ฟ้องคดีเปลี่ยนชื่อเป็น พิฐญาณ์ เมื่อวันที่
๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๒ จากนั้น เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ผู้ฟ้องคดีได้แจ้งย้ายเข้ามา
มีชื่อ และรายการบุคคลในทะเบียนบ้านเลขที่ ๘๘/๑๕๕๙ หมู่ที่ ๕ ตำบลบางแม่นาง อำเภอ
บางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี รวมทั้งได้เปลี่ยนชื่อและชื่อสกุลเป็น เบญจา สุภะหทัยวรรณ
และในวันเดียวกันนั้น ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำขอแก้ไขข้อมูลประวัติทะเบียนราษฎร โดยขอให้เปลี่ยน
คำนำหน้านามจาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศจาก เพศชาย เป็น เพศหญิง ผู้ถูกฟ้องคดี
ได้ตรวจสอบข้อมูลทางทะเบียนราษฎรของผู้ฟ้องคดีแล้วมีคำสั่งไม่รับคำร้องขอ ต่อมา
ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อผู้ถูกฟ้องคดี

/ผู้ถูกฟ้องคดี...

ผู้ถูกฟ้องคดีได้มีคำสั่งที่ ๑/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๘ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงรายผู้ฟ้องคดี และได้มีหนังสือแจ้งผู้ฟ้องคดีมาให้ถ้อยคำเรื่องการแก้ไขเพศในเอกสารพร้อมแสดงพยานหลักฐานประกอบ ผู้ฟ้องคดีได้นำหลักฐานพยานเอกสาร ได้แก่ สำเนาสูติบัตร สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาลยันฮี ซึ่งเป็นสถานพยาบาลที่ทำการผ่าตัดแปลงเพศให้กับผู้ฟ้องคดี และเอกสารอื่นพร้อมนำบิดาและมารดามาให้ถ้อยคำในฐานะพยานบุคคลเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘ ซึ่งผู้ฟ้องคดี บิดา และมารดาของผู้ฟ้องคดีให้ถ้อยคำตรงกันว่า ผู้ฟ้องคดีเกิดมามีอวัยวะเพศชายตั้งแต่กำเนิด และไม่มีอวัยวะเพศคลุมเครือแต่อย่างใด ผู้ฟ้องคดีได้เข้ารับการผ่าตัดแปลงจากเพศชายเป็นเพศหญิงที่โรงพยาบาลยันฮี เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๐ โดยการผ่าตัดดังกล่าว ไม่ใช้การผ่าตัดเพื่อแก้ไขความบกพร่องของร่างกาย กรณีเพศกำกวม แต่เป็นการผ่าตัดเพื่อแก้ไขโรคความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender identity disorder male to female type F ๖๔.๐) ต่อมา ผู้ถูกฟ้องคดีได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ แจ้งผู้ฟ้องคดีว่า ผู้ถูกฟ้องคดีได้พิจารณาพยานหลักฐานเอกสาร และพยานบุคคลแล้ว ได้ข้อยุติว่า ผู้ฟ้องคดีเกิดมามีสภาพเป็นเพศชายมาตั้งแต่กำเนิด มิได้เกิดจากความผิดปกติทางร่างกาย การลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรที่ระบุเพศเป็นเพศชาย จึงเป็นการดำเนินการที่ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริงในขณะเกิดแล้ว การร้องขอให้นายทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการเพศในเอกสารทะเบียนราษฎรจึงไม่อาจกระทำได้ ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าคำสั่งไม่รับคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ฟ้องคดีถูกเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศสภาพในปัจจุบันไม่ตรงกับเพศกำเนิดในเอกสารทางกฎหมาย จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง ผู้ฟ้องคดีไม่เห็นพ้องด้วยจึงอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด

ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีตามหนังสือลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ ที่ยืนยันไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎร ที่ผู้ฟ้องคดีขอให้เปลี่ยนคำนำหน้านามจาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศจาก เพศชาย เป็น เพศหญิง เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ บัญญัติว่า ในพระราชบัญญัตินี้ ... ข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร หมายความว่า

/ข้อมูลตัวบุคคล...

ข้อมูลตัวบุคคลเกี่ยวกับ ชื่อ ชื่อสกุล เพศ วันเดือนปีเกิดและตาย สัญชาติ ศาสนา ภูมิลำเนา สถานะการสมรส วุฒิการศึกษา ชื่อบิดา มารดาหรือผู้รับบุตรบุญธรรม ชื่อคู่สมรส และ ชื่อบุตร และข้อมูลอื่นที่จำเป็นเพื่อการดำเนินงานทะเบียนต่าง ๆ ในพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียน หมายความว่า นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนกลาง นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนกรุงเทพมหานคร นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนจังหวัด นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอ นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนท้องถิ่น นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนสาขา นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนเฉพาะกิจ และนายทะเบียนผู้รับแจ้ง และให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากนายทะเบียนหรือผู้ช่วยนายทะเบียน มาตรา ๑๐ วรรคสาม บัญญัติว่า ในกรณีปรากฏหลักฐานเชื่อได้ว่า การดำเนินการแจ้ง การรับแจ้ง การบันทึก หรือการลงรายการเพื่อดำเนินการจัดทำหลักฐานทะเบียนต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ ได้ดำเนินการไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ระเบียบ หรือโดยอำนาจ หรือโดยมีรายการ ข้อความผิดจากความเป็นจริง ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งไม่รับแจ้ง จำหน่ายรายการทะเบียน เพิกถอนหลักฐานทะเบียน และดำเนินการแก้ไขข้อความรายการทะเบียนให้ถูกต้อง แล้วแต่กรณี มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บุคคลผู้มีหน้าที่แจ้งการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เจ้าของประวัติซึ่งปรากฏในข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามมาตรา ๑๒ หรือผู้แทนโดยชอบธรรมในกรณีเจ้าของประวัติเป็นผู้เยาว์ ผู้อนุบาลในกรณีเจ้าของประวัติ เป็นคนไร้ความสามารถหรือทายาทเจ้าของประวัติ หรือผู้รับมอบอำนาจจากบุคคลดังกล่าวข้างต้น อาจขอให้นายทะเบียนดำเนินการได้ที่สำนักทะเบียนในวันเวลาราชการ ดังนี้ (๑) คัดและรับรอง เอกสารข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎร มาตรา ๑๒ และเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง (๒) แก้ไขเพิ่มเติม ลบ หรือทำให้ทันสมัยซึ่งข้อมูลใด ๆ ในข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรเพื่อให้เกิดความถูกต้องตามความเป็นจริง วรรคสอง บัญญัติว่า เมื่อได้รับคำขอตาม (๒) ให้นายทะเบียนมีคำสั่งโดยเร็ว คำสั่งของนายทะเบียนที่ไม่รับคำขอ หรือไม่ดำเนินการตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้คู่กรณียื่นอุทธรณ์ต่อนายทะเบียนจังหวัด นายทะเบียนกรุงเทพมหานคร หรือผู้อำนวยการทะเบียนกลาง แล้วแต่กรณี ภายในสิบห้าวัน นับแต่วันรับทราบคำสั่งจากนายทะเบียน ข้อ ๑๑๕ วรรคหนึ่ง ของระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดว่า การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการ ในเอกสารการทะเบียนราษฎร ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

//(๑) ในกรณี...

(๑) ในกรณีที่ผู้ยื่นคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎร นำเอกสารราชการมาแสดงไม่ว่าเอกสารดังกล่าวจะจัดทำก่อนหรือหลังการจัดทำทะเบียนราษฎร ให้ผู้ยื่นคำร้องแสดงเอกสารดังกล่าวต่อนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น เมื่อนายทะเบียนพิจารณาเห็นว่าเอกสารดังกล่าวเชื่อถือได้ ให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรให้ (๒) ในกรณีที่ผู้ยื่นคำร้องขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรไม่มีเอกสารราชการมาแสดง ให้นายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่นสอบสวนพยานหลักฐานแล้วรวบรวมหลักฐานเสนอนายอำเภอพร้อมด้วยความเห็น เมื่อนายอำเภอพิจารณาเห็นว่าพยานหลักฐานดังกล่าวเชื่อถือได้ ให้นายอำเภอส่งนายทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรให้...

จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นว่า ในการขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎร เมื่อเจ้าของประวัติในข้อมูลทะเบียนราษฎรเห็นว่า รายการที่ลงในเอกสารการทะเบียนราษฎรไม่ทันสมัยถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริง ให้ยื่นคำร้องขอพร้อมเอกสารราชการประกอบให้นายทะเบียนแก้ไขรายการให้ถูกต้อง เมื่อนายทะเบียนพิจารณาแล้วเห็นว่า เอกสารที่ยื่นประกอบเชื่อถือได้ ก็ให้นายทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎร หากไม่มีหลักฐานราชการมาแสดงก็ให้นายทะเบียนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเสนอนายอำเภอพร้อมความเห็น เมื่อนายอำเภอพิจารณาแล้วเห็นว่า พยานหลักฐานดังกล่าวเชื่อถือได้ ให้นายอำเภอส่งให้นายทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรให้ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๐ วรรคสาม มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ ประกอบกับข้อ ๑๑๕ ของระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕

คดีนี้ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำขอแก้ไขข้อมูลประวัติทะเบียนราษฎรโดยขอให้เปลี่ยนคำนำหน้านามจาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศจาก เพศชาย เป็น เพศหญิง ต่อผู้ถูกฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดีได้ตรวจสอบข้อมูลทางทะเบียนราษฎรของผู้ฟ้องคดีแล้วมีคำสั่งไม่รับคำร้อง ผู้ฟ้องคดีจึงได้มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อผู้ถูกฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดีได้มีคำสั่งที่ ๑/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๘ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงรายผู้ฟ้องคดีขึ้น ซึ่งเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘ ผู้ฟ้องคดี พร้อมด้วยบิดาและมารดาของ

/ผู้ฟ้องคดี...

ผู้ฟ้องคดีได้ให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง และผู้ฟ้องคดีได้ยื่นสำเนาสูติบัตร สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประชาชน และใบรับรองแพทย์จากโรงพยาบาลยันฮี ประกอบการให้ถ้อยคำดังกล่าว ต่อมา ผู้ถูกฟ้องคดีได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ แจ้งผู้ฟ้องคดีว่า ผู้ถูกฟ้องคดีได้พิจารณาพยานหลักฐานเอกสาร และพยานบุคคลแล้ว ได้ข้อยุติว่า ผู้ฟ้องคดีเกิดมามีสภาพเป็นเพศชายมาตั้งแต่กำเนิด มิได้เกิดจากความผิดปกติทางร่างกาย การลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรที่ระบุเพศเป็นเพศชาย จึงเป็นการดำเนินการที่ถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริงในขณะเกิดแล้ว การร้องขอให้นายทะเบียนแก้ไข เปลี่ยนแปลงรายการเพศในเอกสารทะเบียนราษฎรจึงไม่อาจกระทำได้

กรณีจึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาตามอุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีว่า คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีตามหนังสือลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ ที่ยืนยันไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรที่ผู้ฟ้องคดีขอให้เปลี่ยนคำนำหน้านามจาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศจาก เพศชาย เป็น เพศหญิง เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏตามหลักฐานสูติบัตร ทร. ๑๙ ออก ณ สำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร เลขที่ ๑๓๒๐/๒๒ ระบุว่า ผู้ฟ้องคดีชื่อ เด็กชายเพิ่มพูน ชื่อสกุล วงศ์อนุสรณ์ เพศชาย สัญชาติไทย เกิดเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๒ บิดาชื่อ นายศุภชัย วงศ์อนุสรณ์ มารดาชื่อ นางสาวสุวรรณี วงศ์อนุสรณ์ เกิดที่ ๔/๘ ตรอกหน้าวัดหัวลำโพง แขวงสี่พระยา เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร อันเป็นการระบุเพศของผู้ฟ้องคดีในขณะเกิดว่า เป็นเพศชาย แม้ต่อมา ผู้ฟ้องคดีจะเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศจากเพศชายเป็นเพศหญิงก็ตาม แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏตามใบรับรองแพทย์ของนายแพทย์กรีชาติ พรสินศิริรักษ์ แพทย์ผู้ทำการรักษาว่า ผู้ฟ้องคดีมีความผิดปกติในเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender identity disorder) โดยได้รับการผ่าตัดแปลงเพศจากชายเป็นหญิงแล้ว ประกอบกับใบรับรองแพทย์ของแพทย์หญิง อูสรี ศรีสุทนต์วงศ์ ว่า ผู้ฟ้องคดีมีความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender identity disorder male to female type F ๖๔.๐) ซึ่งหลังได้รับการผ่าตัดแปลงเพศแล้ว เห็นสมควรให้การใช้ชีวิตแบบเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับอาการและการรักษาที่ได้รับแล้ว เห็นว่า ใบรับรองแพทย์ทั้งสองฉบับที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างนั้น แพทย์ต่างได้ลงความเห็นว่าคุณฟ้องคดีเป็นโรคความผิดปกติของเอกลักษณ์ทางเพศ ซึ่งเป็นสภาวะทางจิตใจไม่ตรงกับเพศที่ถือกำเนิด การรักษาโดยวิธีการผ่าตัดแปลงเพศก็เพื่อแก้ไขความผิดปกติดังกล่าว

/และเพื่อให้...

และเพื่อให้ผู้ฟ้องคดีใช้ชีวิตได้สอดคล้องกับสภาพจิตใจที่เป็นหญิงของผู้ฟ้องคดีเท่านั้น หาใช่การแก้ไขความบกพร่องของร่างกายกรณีเพศกำกวมแต่อย่างใด ดังนั้น การที่ผู้ฟ้องคดีได้รับการผ่าตัดแก้ไขโดยให้มีอวัยวะเพศหญิงแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ทำให้สถานะทางกฎหมายของผู้ฟ้องคดีเปลี่ยนแปลงไปจากเพศชายเป็นเพศหญิงได้ เนื่องจากสถานะทางกฎหมายของผู้ฟ้องคดีย่อมขึ้นอยู่กับเพศกำเนิด และมีกฎหมายรับรองไว้เช่นนั้น เมื่อยังไม่มียกกฎหมายใดรับรองสิทธิที่ผู้ฟ้องคดีสามารถยื่นคำร้องขอเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพศที่ถือกำเนิด และเปลี่ยนคำนำหน้านามจาก นาย เป็น นางสาว ได้ ผู้ถูกฟ้องคดีจึงไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรตามคำขอของผู้ฟ้องคดีได้ ดังนั้น คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีตามหนังสือลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ ที่ยืนยันไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในเอกสารการทะเบียนราษฎรที่ผู้ฟ้องคดีขอให้เปลี่ยนคำนำหน้านามจาก นาย เป็น นางสาว และแก้ไขเพศจาก เพศชาย เป็น เพศหญิง จึงชอบแล้ว อุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีฟังไม่ขึ้น

กรณีที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีไม่แก้ไขข้อมูลในเอกสารการทะเบียนราษฎร ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนต่างๆ เบื้องต้น ๑๐ หมวดหมู่ และยังทำให้ผู้ฟ้องคดีถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยมีการไขข่าวเรื่องโรคของผู้ฟ้องคดีจนแพร่หลาย นั้น เห็นว่า เมื่อยังไม่มียกกฎหมายรับรองให้มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลในเอกสารการทะเบียนราษฎรตามคำขอของผู้ฟ้องคดีได้ ความเดือดร้อนต่างๆ ที่ผู้ฟ้องคดีได้รับตามที่กล่าวอ้าง ก็ไม่ทำให้ผู้ฟ้องคดีเกิดสิทธิในการขอเปลี่ยนแปลงข้อมูลตามคำขอของผู้ฟ้องคดีได้ ส่วนกรณีที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่า ผู้ฟ้องคดีถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยการเผยแพร่เรื่องโรคของผู้ฟ้องคดี นั้น หากผู้ฟ้องคดีเห็นว่าการเผยแพร่งกล่าวกระทบต่อสิทธิของผู้ฟ้องคดี และทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียหาย ผู้ฟ้องคดีก็อาจฟ้องดำเนินคดีกับผู้เผยแพร่เรื่องราวของผู้ฟ้องคดีที่ทำให้ได้รับความเสียหายต่อศาลยุติธรรมเพื่อขอให้ศาลลงโทษหรือเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำได้แยกต่างหากจากคดีนี้ อุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดีไม่อาจรับฟังได้

ส่วนการที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า คดีมีปัญหาเกี่ยวข้องกับสถานะบุคคล ศาลไม่ควรกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำคัดค้านหรืออุทธรณ์ อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ป่วยด้วยโรคเดียวกันกับผู้ฟ้องคดีต่อไปในอนาคตนั้น เห็นว่า การฟ้องคดีที่เกี่ยวกับสถานะบุคคลต่อศาลปกครอง และการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นต่อศาลปกครองสูงสุด ล้วนแต่มีกฎหมายกำหนดระยะเวลาสำหรับการนั้นไว้โดยเฉพาะ โดยการฟ้องคดีเกี่ยวกับ

/สถานะของ...

สถานะของบุคคล มาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ บัญญัติให้การฟ้องคดีกระทำเมื่อใดก็ได้ แต่ในส่วนของ การคัดค้าน หรืออุทธรณ์คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นต่อศาลปกครองสูงสุด มาตรา ๗๓ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน บัญญัติให้ต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีคำพิพากษา หรือคำสั่งภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง อุทธรณ์ของผู้ฟ้องคดี ในปัญหานี้ จึงไม่อาจรับฟังได้

การที่ศาลปกครองชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง นั้น ศาลปกครองสูงสุดเห็นพ้องด้วย
พิพากษายืน

นายไพบูรณ์ วราหะไพฑูรย์
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

Luca O'Neil

ตุลาการเจ้าของสำนวน

นายประวิตร บุญเทียม
ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด

นางรดาพรรณ วาณิช
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

นายประสาน บางประสิทธิ์
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

Pr. K.

นายประวิทย์ เอื้อนิรันดร์
ตุลาการศาลปกครองสูงสุด

[Signature]

ตุลาการผู้แถลงคดี : นายพินิจ มั่นสัมฤทธิ์

